

“Azərbaycan” qəzetinin 236-cı nömrəsinin 1-ci səhifəsi

Bazar ertəsi, 28 iyul 1919-cu il, nömrə 236

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Düşənbə, 29 şəvvalül-mükərrəm sənə 1337. 28 təmmuz 1919 sənə.

Türk və İslamlaşma müfidi məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 35 rublə, 2 aylığı 60 rublə, 3 aylığı 90 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 40 rublə, 2 aylığı 70 rublə, 3 aylığı 100 rublə. Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 5 rublə, axırncı səhifədə sətri 4 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 3 rublə.

SİRK “MODERN”

Düşənbə günü iyul ayının 28-də, 1919-cu ildə məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə vücuda gətirilmiş fransız güləş mübarizəsinin 30-cu günü 1919-cu ilin məşhur “Cahan Pəhləvanı” namı və Azərbaycan fəxri şarfı və 30 min manat mükafat.

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

1-ci: Apollon Staroşvili - Gənc Əli İbad;

2-ci: Qırmızı Maska - Krayevski;

3-cü: İbrahim Maxtilayev - Naməlum.

Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Tamaşa başlanacaq axşam saat 9-un yarısında. Pəhləvanların çıxışı 11-in yarısında. Tamaşa qurtaracaq saat 12 tamamda.

5479

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Rəisi-Rükəla həzrətlərinin əmri

Nömrə 33

23 iyul 1919-cu sənə

Vəzifəm ifasından dolayı Bakıdan əzimet etməklə [getməklə], Rəisi-vükəla [Baş nazir] vəzifəsini Türük və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] naziri [Xudadad bəy] Məlikaslanova həvalə edirəm.

Rəisi-Vükəla:

Yusifbəyli

Azərbaycan Cümhuriyyəti Maarif Nəzarətindən

- Maarif Nəzarəti idarəsinin kargüzarı müavini Vasili Vasilyeviç Kondratyevə həmin sənənin iyul ayının 27-dən etibarən iki həftəlik məzuniyyət verilir.

- Maarif Nəzarəti idarəsinin yazıçısı Lidiya İvanovna Bazeleviç həmin sənənin iyul ayının 22-dən etibarən xidmətindən kənar edilir.

- Bakı Darülmüəllimin [Seminariya] müdiri Rəşid bəy Əfəndiyevə həmin iyul ayının 28-dən etibarən bir aylıq məzuniyyət verilir və mümaileyhin övdətinə kimi [adı çəkilən şəxs qayıdana kimi] vəzifəsini ifa etmək məzkur [həmin] Darülmüəllimin müəllimlərindən Məhəmməd əfəndi Əlizadəyə mühəvvəl olunur [tapşırılır].

Maarif naziri:

Qaplanov

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ**Vətəndaş müharibəsi**

Cənubi Rusiya qüvayi-müsəlləhəsi [silahlı qüvvələri] iyulun 23-də müharibə hərəkəti haqqında böylə məlumat verir:

Hacı-Tərhan rayonunda sakitlikdir. Volqa nəhrinin sol kənarında müharibələr dayanmışdır. Sağ tərəfdə isə bolşeviklər şiddətli atəş açmaqdadırlar. Qrayvoronsk tərəfdə bolşeviklər böyük qüvvələrlə Xotmijsk tərəfə hücum etmişlərsə də, dəf edilmişlərdir. Poltava səmtində bolşeviklərin təzyiqi altında Dabravol ordusu Skoroxod istasyonunu tərk etmişdir. Aleksandrovsk rayonunda bolşeviklər top atəşi altında Dnepr nəhrinin sağ sahilinə qayıqlarla keçmək istəmişlər. Ehtiyat əsgərləri yetişdiyindən, bolşeviklər nəhrə tökülmüşlərdir. Yelan və Balaşov tərəflərində dabravollar inadlı hücum edirlər. Boriseqlebsk rayonunda təsadüfi müharibələr davam edir.

Türküstan cəbhəsində

Krasnovodskdan dünən Bakıya varid olan [gələn] sərnişinlərin verdikləri mövsuq [etibarlı] məlumata görə, bolşeviklər Aşqabadı işğal etdikdən sonra Krasnovodsk tərəfə hücumu davam edib Bami istasyonunu işğal ilə Qızıl-Aravad istasyonunu mühasirəyə çalırlar. Krasnovodsk şəhəri təxliyə edilməkdədir. Qaçqınlardan çoxu Petrovska göndərilirlər. Krasnovodskda ərzaq azlığı davam edir.

Berlin - Tətilə görə dəmiryol hərəkəti dayanmışdır. Əmələlər [fəhlələr] barəsində verilən əmrnamə əməlləri həyəcana

salmışdır. Ona görə də əməllər ərzaq qatarlarını dayandıracaqları ilə hədədə bulunmuşlardır. Hökumət min nəfər inqilabçıları həbs etmişdir. Nazir dəmiryol əməllərinin nümayəndələrinə məlum etmişdir ki, Almanyanın maliyyəsi əməllərin tələbinə əməl etməyə müsaidə etməyir. Fəqət axırncı üç ay müddətində birinci zəruri şeylərin qiyməti 100 mark əskiləcəkdir.

Kopenhagen - Hamburqdan xəbər verilir ki, hökumət qoşunları şəhəri işğal edərək orada asudəliyi bərpa etmişlərdir. Son müsadimələr [toqquşmalar] zamanında 42 nəfər qətl edilib 116 nəfər də yaralanmışdır. Berlindən xəbər verilir ki, Frankfurt da olan üsyanda 5 nəfər qətl, bir neçə nəfər də yaralanmışdır. Şəhər idareyi-örfiyə [hərbi rejim] altında elan edildikdən sonra asudəlik bərpa edilmişdir. Berlinin şimal hissəsində təzədən iğtişaş başlanmışdır. Bu iğtişaşda 4 nəfər qətl edilmişdir. Hökumətlə əməllə nümayəndələrinin məşvərət etdikləri imarətə bomba atılmışdır. İmarət təxrib edilmişsə də, tələfat olmamışdır. Bu gün əməllər öz vəkillərinə bəyan etmişlər ki, iş sahibləri ilə olan etilafa [razılığa] səs versinlər və sonra işə başlanılsın.

Helsinqfors [Helsinki] - Finlandada böhrani-vüzərə [hökumət böhranı] davam edir. Daxiliyyə naziri Unas istefa verdi. Yeni hökumət demokrat, zəhmətkeş millətçilərdən təşkil ediləcəkdir.

Almanların tələfatı

Almaniya özünün dəmir mədənlərinin dördədən üç hissəsini, kömür mədənlərinin

lərinin üçdə bir hissəsini və bütün müsəmləkələrini qeyb etmişdir.

Vyanada müharibə

Kopenhagen - Vyanadan xəbər verilir ki, Budapeştə də vəqə olan son müsadimələrdə [toqquşmalarda] bir neçə yüz adam qətl edilib və yaralanmışdır. Şura qoşunları ilə əksinqilabçılar arasında müsadimə başlamışdır. Müharibələr davam edir.

Hamburqda müharibə

Hamburq - Qızğın müharibədən və məğlubiyyətdən sonra üsyançılar qalanı işğal etmişlərdir. Sonra könüllü dəstə ilə həbsxanaya gedib məhbusları azad etmişlərdir. On ikilər Komitəsi şəhəri idarə edir. General Lettov-Forbek şəhər üzərinə yürüş edir ki, şəhərdə sakitlik bərpa edilsin. Deyirlər ki, bütün məmləkətdə üsyan hazır edilmiş, yalnız burada vaxtıdan əvvəl üsyan başlanmışdır. Brandenburq və Frankfurt da üsyan başlanmışdır. Mağazalar, restoranlar talan edilmişdir. Frankfurt da asilər məhbusları azad etmişlərdir.

SÜLH ƏTRAFINDA

İngiltərə bütün qərq edilən gəmilərinin və bəhriyyununun [matroslarının] xəsarətini [kompensasiyasını] aldı. Hava hücumundan törəmiş olan xəsarətləri də almışdır. Müharibə vaxtında verdiyi təqaüdi-hərbi maaşları ki, bu da böyük məbləğ edir, bu da İngiltərəyə qaytarılmalıdır. Hərgah Almaniya bu xəsarətləri verərsə, bizim halımız çox yaxşı

olacaqdır. Müttəfiqlərin müharibə xərci 30.000 milyon ingilis lirəsidir. Bu pulları axırncı quruluşunadək almanlardan tələb edəcəklərdir.

Londonda şadlıq

London - Müharibə qələbəsi münasibətilə Londonda bu gün səhər böyük bir rəsmikeçid vəqə olmuşdur. Dəstələr bayraqlarla təzyin edilmiş [bəzədilmiş] olan küçələrdən keçirdilər. General Foş, Heyq, Perşinq və Bitti şiddətli surətdə alqışlanmışlardır. İngiltərə kralı ailəsi ilə bərabər Hayd-parka gəlmişlər. Avtomobildən düşərkən bir dəstə rəqs edən qızlar tərəfindən əhatə olunmuşlardır. Səhərə qədər şadlıq davam etmişdir.

London - İngilis əməlləri tələb edirlər ki, İngiltərədə icbari səfərbərlik ləğv edilsin.

London - Royter ajansına xəbər verilir, sülh müahidənaməsi [səzişi] imza edilən tərəflərin parlamənində təsdiq edildikdən sonra gücə minəcəkdir. Tədbirəti-hərbiyyə [hərbi tədbirlər], abluka [blokada] davam edəcəkdir.

Kopenhagen - General [Maks] Hofman bəyan etmişdir ki, o, sülh müahidənaməsini qəbul etməyir və bir qarınc alman torpağından düşmənlərə yer verməyəcəkdir.

İngiltərə-Belçika etilafı

Paris - Düşmən müsəmləkələri təqsimi [bölüşdürülməsi] komisionunun şurasında İngiltərə-Belçika etilafı [razılış-

ması] müzakirə edilmişdir. Belçika Konqoda olan böyük Tanqanyika müstəmləkəsinə İngiltərəyə güzəşt edir, əvəzində Almanyanın Şərqi Afrikasının bir hissəsini alır. Bu etilaf hər iki tərəf üçün əlverişli hesab edilir.

London - Sülh müahidənaməsi 2-ci qiraətindən və bu xüsusda müzakirə edildikdən sonra Lloyd Corc demişdir, müzakirə zamanında İngiltərə, Amerika və Fransa arasında bağlanmış müahidədən də bəhs edildi. Böylə sual verildi ki, bu müahidəyə nə üçün zəruriyyət görülmüşdür. Biz bunu unutmamalıyıq ki, Fransanın Almaniya ehtiyat etməsi təbiidir. Fransa demişdir ki, o, Cəmiyyəti-Əqvama [Millətlər Cəmiyyətinə] inanır. Fəqət Fransa arzu edir ki, arxasında İngiltərə və Almaniya kimi qüvvə olsun, tainki Cəmiyyəti-Əqvamın da əhəmiyyəti artıq olsun.

Cəmiyyəti-Əqvam və Qafqaziya

Parisdən alınan məlumatla təsdiq edilir ki, Qafqaziya vilayətləri Beşlər Şurası tərəfindən Rusiya ilə mübahisəli tərəf kimi ədd [hesab] edirlər. Müstəqil olmuş Şimali Qafqaziya ilə Zaqafqaziya millətlərinin Rusiya ilə sazişə girmədiyi məsələsi beynəlmiləl qanunca Cəmiyyəti-Əqvam tərəfindən həll ediləcəkdir. General Denikin fəaliyyətini sollar, hətta ən mötədil siyasi dairələr bir ağılsız macəraculuq [avantürizm] hesab edirlər ki, Qafqaziya, xüsusən Rusiya müqəddəratına təsir edəmməz.

* Bolqariya sülh müahidənaməsi müzakirəsi təxirə salınmışdır. Zira Amerika

mürəxxəsləri [nümayəndələri] Vaşinqtondan əmr gözləyirlər. Bolqariya mürəxxəsləri cümə günü Parisə varid olacaqdılar [çatacaqlar]. Müahidənamə tərtibi qurtarmışdır. Yalnız Trakiya məsələsi istisna edilmişdir. Məlum olduğu üzrə, Trakiya müharibədən əvvəl bolqarların əlində idi. Yunanlılar etnoqrafik cəhətdən bu yeri tələb edirlər. Amerika mürəxxəsləri Trakiyanın Bolqariya əlində qalmasını arzu edirlər. Tainki bu yol ilə Bolqariya, Adalar [Egey] dənizinə çıxsa bilsin.

* Əfkari-ümumiyyəyə [ictimaiyyətin fikrinə] görə Sülh Konfransına yaxın olan şəxslər bəyan edirlər ki, Yaponiya Şandun barəsində izahat vermək arzusunda olduğundan, mümkündür ki, Çin mürəxxəsləri sülh müahidənaməsini imza edərlər.

* Aydının şərq tərəfində türklərlə yunanilər arasında müharibə davam edir. Bir neçə afiserlə 20 nəfər zabıt tələfat vermişlərdir.

* Balkan yarımcəzirəsi [yarımadası] məsələsində Amerikanın iştirak edəcəyi məsələsi Sülh Konfransını çox maraqlandırır. Amerika mürəxxəsləri arzu edirlər ki, Qərbi Trakiya bolqarlara verilsin. İtaliya isə Amerika, İngiltərə, Fransa, Yaponiya tərəfindədir. Bunlar istəyirlər ki, Qərbi Trakiya Yunanıstana mülhəq olsun [birləşsin] və böyləliklə, Bolqariya Adalar dənizinə çıxmaqdan məhrum olsun. Dövəli-müəzzəmə [böyük dövlətlər] Şurasında bu barədə Amerika rəsmən öz rəy və mülahizəsini bildirmişdir.

SON XƏBƏRLƏR

Lənkəran bolşeviklərinin təslimi

Dünən səhər 22 nömrəli körpüyə [yaxınlaşan] “Dmitri Milyutin” adlı paroxodla Lənkəran şura hökumətinin bütün üzvləri əsir sifəti ilə Bakıya gətirilmişlərdir. Bunların içində məşhur Suxorukov, Qurkin və digərləri də vardır. Bunlardan əlavə, bir çox Qırmızı ordu nəfəratından da [əsgərlərindən də] gətirilmişdir. Bunların həpsi Azərbaycan hökumətinin ixtiyarına verilmişlərdir. Bunların əsir düşmələri ilə, təbiidir ki, Lənkərandə Azərbaycan hökuməti bərpa ediləcəkdir.

“Lastoçka” barkazının tutulması

Dün saat 2 radələrində dənizdə Xərə Zirə ilə Səngi Muğan arasında dolaşmaqda olan “Lastoçka” barkazı Salyandan gəlməkdə olan paroxod tərəfindən həbs edilib Bakıya gətirilmişdir. Barkazda 7-8 nəfər Lənkəran bolşeviklərindən dəxi vardır. Barkazdan heç bir şey tapılmamışdır. Zənn edildiyinə görə, bütün əsləhələrini [silahlarını] dənizə tökmüşlərdir. Ancaq bir çox atılmış top güllələri vardır. Barkazda olanlardan 11 min manat pul tutulmuşdur.

Mürəxxəslərimiz Parisdə

Parisə göndərilmiş olan Azərbaycan heyəti-mürəxxəsəsi əzasından [nümayəndə heyəti üzvlərindən] Ceyhun bəy Hacıbəyli əfəndidən alınmış xüsusi bir məktubda yazılır ki:

Azərbaycan heyəti-mürəxxəsəsi Bulon meşəsi yanında apartmanda rahat bir yerdə sakin edilmişlərdir. Hər cəhət-

dən onlar üçün rahat keçir. Ceyhun bəy Parisdə ali məktəbdə oxuyan zaman tanış olduğu adamlar və əski yoldaşları onu yenidən bir çox adamlarla tanış etmişlərdir. Əski və yeni tanışlar heyəti-mürəxxəsəmiz əzasına [üzvlərinə] çox kömək edir. Onlar üçün məktubda dənildiyi üzrə “çox iş görürlər”.

İyunun əvvəllərində mürəxxəslərimiz Amerika Rəisi-cümhuru Vilson tərəfindən hüzura qəbul edilmişlərdir. Bu görüş mürəxxəslərimizə hüsən-təsir bəxş etmişdir. İstiqbalımıza [gələcəyimizə] ümid artmaqdadır.

Paris mətbuatı ilə əlaqəyə girişmək təşəbbüsləri müvəffəqiyyətlə nəticələnmişdir. Azərbaycan heyəti ilə fransız mətbuatı miyanında [arasında] rabitə hüsusla gətirilmişdir. Yaxın keçmişlərdə heyət əzasından Hacıbəyli Ceyhun bəy tərəfindən “Azi Franz” cəmiyyətində Azərbaycan haqqında bir məruzə oxunmuşdur. Ümumiyyətlə, vəziyyət get-gedə möhkəmləşməkdədir.

QƏZETƏLƏRDƏN

Rusiya ilə İngiltərə ticarəti

“Tan” qəzetəsinin məlumatına görə, İngiltərə ticarət dairələrində Rusiya ilə ticarət münasibəti başlanmasında planları hazırlanmaqdadır. Bu plan mövcubincə [bu plana əsasən], Rusiya torpağında hər cür, o cümlədən müharibə, hətta vətəndaş müharibəsi riski əleyhinə sığorta tətbiq edilir. İngiltərədən Rusiyaya mal gətiriləcəyi kimi, Rusiyadan da İngiltərəyə xammal aparılacağı təsəvvür edilir.

Ali İqtisadi Şura

“Nyu-York herald” qəzetəsi xəbər verir ki, Amerika hökuməti müharibə zamanında davam etdiyi kimi, gələcəkdə də sülh müahidənaməsi təsdiq edildikdən sonra Ali İqtisadi Şura saxlanması haqqında İngiltərə hökuməti tərəfindən təklif edilən layihəni qəbul etməkdən imtina etmişdir.

Alanda cəzirələri məsələsi

Alanda cəzirələri məsələsi haqqında Finlandiyanın axırıncı notasına cavab olaraq İsveç hökuməti müfəssəl yazdığı notasında məsələnin rəyi-amm [referendum] ilə həll edilməsini tələb edir. Hərgah Finlandiya hökuməti rəyi-amma razi olmasa, o zaman İsveç hökuməti məsələnin Sülh Konfransına verilməsini təklif edir. İsveç hökuməti ümidvardır ki, hər iki tərəfin əfkari-ümumiyyəsi [ictimaiyyəti] Sülh Konfransının nüfuzlu qərarına tabe olar.

Amerika və Balkan işləri

Amerikanın Balkan şibhi-cəzirəsi [yarımadası] işlərində iştirak edib-etməyəcəyi məsələsi Sülh Konfransından ötrü ciddi bir məsələdir. Amerika vəkilləri istəyirlər ki, Qərbi Frakiya Bolqariyaya qaytarılsın. İtaliya Amerika tərəfində durub, lakin İngiltərə, Fransa və Yaponiya bütün Frakiyanın Yunanıstana yapışdırılmasını istəyirlər. Bu qərar üzrə cəza tədbirləri lazım olduğunu nəzərdə tutub Bolqariyanı Adalar [Egey] dənizinə çıxmaqdan məhrum edirlər. Amerikalıların Müəzzəm Dövlətlər Şurasında bu məsələyə nə cür münasibətləri olduğu hələ müəyyən edilməmişdir. Lakin mövcud

olan təsəvvürata görə, Venizelos öz rəyini izhar etməyi lazım bilmişdir ki, hərgah Amerika Bolqariya müahidənaməsini [sazişini] imza etmək niyyətində olmasa, o zaman onlar sülh müahidənaməsi şəraitini hazırlanmasında iştirak etməməlidirlər. Amerikalılar gələcəkdə Balkanda sülh və asayışı təmin etmək xatirinə Frakiyanın Bolqariyada qalması-na çalışırlar.

Prins Səbahəddinin layihəsi

Parisdə yaşamaqda olan Türkiyə prins Səbahəddin Fransa rəisi-cümhuru Puankareyə bir müxtirə [yazılı müraciətnamə] ilə müraciət edib, Türkiyə oblastlarından Şimali Amerika misalında Sultanın hökmranlığı altında geniş muxtariyyətə cəmahiri-müttəfiqə [birləşmiş cümhuriyyətlər] vücuda gətirilməsini təklif edir. Lakin Türkiyə öz işlərini özü qaydaya salmaq iqtidarına malik olmadığından, prins, Amerika himayəsinin Türkiyə üzərində olması təsəvvüratındadır.

- Rostov ilə Xarkov arasında dəmiryol hərəkəti başlanmışdır.

- Krimda bolşeviklərin ən birinci səramədanından [başçılarından] olan [Pavel] Dıbenko tövqif [həbs] edilmişdir.

- Moskvada buğda ununun pudu 3 min rublədən satılır.

- İngiltərənin bəhri [dəniz] qanunlarına görə, Almaniya flotunu qərq edən Almaniya matrosları edam cəzasına məhkum edilməlidirlər.

- Admiral Kolçak ordusuna müavinət üçün 100 min Yaponiya saldatları Kolçak ordusuna qoşulmuşlardır.

ALMANIYA XƏBƏRLƏRİ**Kayzer məsuldur**

Mühərrir [Eduard] Bernşteyn “Forverts” qəzetəsində bərvəchi-ati bəyani-mütaliə etməkdədir [fikirlərini aşağıdakı kimi bildirməkdədir]:

“Artıq alman milləti hərbin mənşəyi haqqındakı həqiqəti anlamalıdır. Hər kəsin iddia etdiyi kimi bütün qəbahət və məsuliyyət sərmayədarlara ətf edilməlidir. Günahkar ikinci Vilhelmdir. Hər halda, o, əf’al və hərəkətinin nəticəsinə [işlərinin və hərəkətlərinin nəticələrini] təxmin və təqdir edə biləcək bir halda idi. O heç bir zaman Avstriya-Serbistan məsələsinə müdaxilə etməyəcəkdi. Madam ki müdaxilə etdi, heç bir zaman iddia edəmməz ki, Rusiya dolayısı ilə Almaniya hərba iştirak etmişdir. İkinci Vilhelm ilə Frans İosifin 1914 sənəsində hərbi-ümumi ehzar [hazırladıqlarını] və zühuruna səbəb olduqlarını inkar etmək müvafiqiməntiq və insaf olammas.”

Hindenburqun sualları

Marşal fon Hindenburq Almaniya daxilində milyonlarca nüsxə sual vərəqəsi dağıtdırmışdır [paylatdırmışdır]. Suallar bərvəchi-atidir [aşağıdakı kimidir]:

1) Millət yenidən hərba mübaşirətə müsaidmidir [müharibəyə başlamağa uygundurmu]?

2) Millət Almaniya xaricində də müharibəyə mütəmayilmidir [meyl edirmi]?

3) Silah altına dəvətə icabət [müsbət cavab vermək] ehtimalı varmıdır?

4) Könüllülərə etimad edilə bilərmimi?

5) Millət məhrumiyətlərə qatlanmağa mütəmayilmidir?

6) Hərba yenidən başlanacaq olarsa, qarışıqlıqlardan qorxulurmu?

İmza: Çolixada 9-cu liva [polk]

komandanı: Fridrix “Monitor Oriental”

Almaniya müharibəyə hazırlaşır

Amerikada müntəşir [nəşr olunan] “Çikaqo tribune” qəzetəsi yazır:

“Almaniya Rəisi-vükəlası [Baş naziri] demiş: Almaniya unutmamalıdır ki, şimdiki Avropa müharibəsi dünyaya hakim olmaq üçün anqlo-sakların bir mübarizə dövrəsidir. Doğrudur, bizim ən dəhşətli düşmənimiz olan anqlo-saklar davadan güclü çıxdılar. Fəqət Fransasız İngiltərə gücsüzdür. Amma biz Fransanı bir günə qoymuşuq ki, heç bir vaxt Fransa özünü düzəldəmməyəcəkdir. Bizə Latviya və Ukrayna lazımdır. Bu yerlər Almaniyanın avanqardı olacaqdır.”

DAĞIŞTANDA

Petrovsk şəhərinin qradonaçalniki böylə bir əmrnamə nəşr eyləmişdir:

“General Erdelinin teleqramını bərayi-məlumat [məlumat üçün] elan edirəm.

Bilatəxir [dərhal] hökumət müəssisələrində, qoşun hissələrinə və bütün əhaliyə elan ediniz ki, Azərbaycan Hökumətinin və Bakı Şəhər İdarəsinin kağız pulları Terski Dağıstanda, xüsusən Dağıstanda işləməyəcəkdir. Hökuməti müəssi-

sələr bu pulları qəbul etməyəcəkdirlər. Xüsusi şəxslər və müəssisələr öz mülahizələri ilə qəbul edə bilirlər. Bütün hökumət müəssisələrinə və qoşun hissələrinə təklif edilir ki, bu əmrnamə elanından bir həftə sonra əllərində olan Azərbaycan və Bakı bələdiyyəsi pullarını Petrovsk, Dərbənd və şura xəzinələrinə verib hesabı-cariyə qoysunlar. Yaxud başqa pul ilə dəyişsinlər. Yeddi gün keçdikdən sonra bu pullar qəbul edilməyəcəkdir.”

Könüllü ordu başçıların bu əmrinə baxmayaraq, Azərbaycan pulunu Dağıstanın hər yerində camaat məəlməmnuniyyə [məmnuniyyətlə] qəbul edir və orada da Bakıdakı kimi asudə işlənilir.

İNGİLTƏRƏ MÜSƏLMANLARININ MƏKTUBU

London Müsəlman Cəmiyyəti Türkiyənin gələcəyi məsələsi haqqında bir müxtirə [yazılı müraciətnamə] hazırlamışdır. Bu məktub [Üçüncü] Ağa Xan, Mədrəsə Təşriyyə [Qanunvericilik] Şurası üzvü və bütün Hindustan Müsəlmanları Heyəti nümayəndəsi Yaqub Həsən [Səid], lord [Erik] Qeddes və bir çox başqaları tərəfindən imza edilmişdir. İngiltərədə olan müsəlman təbəələri namından Rəisi-vükəlayə müraciətən yazılmış olan bu məktubda deyilir ki:

“Türkiyənin tamamiyyəti-mülkiyyəsinin [ərazi bütünlüyünün] baqi saxlanacağı barəsində 1918-ci sənəsi yanvarın 5-də söylədiyiniz nitqinizdəki bəyanat hərçənd müsəlman ictimalarının [cəmiyyətlərinin] arzularına tamamən müvafiq deyilsə də, lakin o bəyanat müsəlman-

lar tərəfindən müqəddəs bir rəhn kimi qəbul edilməklə bərabər, müsəlmanlar ona İngiltərə namından bir təminat kimi ümidvar olurdular ki, Türkiyə öz paytaxtı İstanbul ilə bərabər müstəqil bir hökumət kimi azad və salamat qalar.

Sonra siz dediniz ki, biz ondan ötrü müharibə etməyirik ki, Türkiyəni paytaxtından, yaxud Asiyayi-suğrada [Kiçik Asiyada, Anadoluda] və Frakiyada əksəriyyəti türklərdən ibarət olan gözəl və dövlətli vilayətlərdən məhrum edək.

Hal-hazırda isə hətta Türkiyənin o yerlərini də parçalamaq istəyirlər, hansılar ki, saxlanması barəsində bütün İngiltərə məmləkəti əhalisinin dördü bir hissəsindən ibarət olan İngiltərənin müsəlman təbəələrinə vədə vermişdiniz. Türkiyədən hətta İstanbulu və Frakiyanı da almaq istəyirlər. Bu xəbər bütün yer üzündə yaşayan müsəlmanların dərin narazılığına bais olmuşdur.

Müttəfiqlərin qalibiyyəti üçün öz varının gözəl hissəsini qurban edən əhali və müharibədən qayıtmış saldatlar, öz dövlətlərini hakimiyyətləri yoluna vaxtına vaxtına edən [tapşırıq] padşahlar, onlar hamısı o təklifdən həyəcana gəlmişlər ki, hərəgah bu təklif vücuda gətirilsə, verilən vədin xələldar olmasından ibarət olub, xeyli həyəcanlı bir əhval vücuda gətirər.

Bütün dünyanın müsəlman millətləri arasında Çindən tutmuş Bəhri-Mühiti-Atlasiya [Atlantik okeanına] və Malay adalarından Cənubi Afrikaya qədər, Türkiyəni təhdid edən müqəddərat münasibətilə ümumi həyəcan və narazılıq hökmfərmaçısı [hökm sürür]. Bu əhvalın Almaniyaya və Türkiyə macəraculuğu [avantürası] olduğunu isbat etməyə çalışırlar. Biz

inanırıq ki, bu ittiham tamamilə əsassızdır. Bu həyəcan bilavasitə və ümumi xasiyyəti haizdir [ümumi xarakter daşıyır].

Biz yenə təzədən cəsəratlə İngiltərənin gözəl namına və Asiyanın asayışla nəşvü-nüma [inkışaf] etməsi namına sizə müraciət edib Türkiyənin Trakiya ilə İstanbulun paytaxt sifəti ilə Sultanın haqqi-hakimiyyəti altında salamat qoyulmasını xahiş edirik. Sultanın ixtiyarı heç bir mandatlarla azalıb və ya məhdud edilməməlidir. Avropanın xristian millətləri haqqında tətbiq edilən istiqlalçılıq əsası müsəlman millətlərinə də tətbiq edilməlidir. Qərbi Asiyanın sülhlə nəşvü-nüma etməsi mənafeyi olaraq Sultanın haqqi-hakimiyyəti Osmanlı məmləkətinin türk vilayətləri olmayanları üzərində də saxlanmalıdır.”

PARİS ƏHVALI

Bu günlərdə Parisdən Bakıya (12 günə) gəlmiş bir şəxs nəql edir ki:

Bu axır vaxta qədər Fransada hamını maraqlandıran ancaq bir məsələ idi ki, Almaniyaya sülhü imza edəcəkdirmi, ya yox? Qalan məsələlərin hamısı ikinci hesab olunurdu. İctimai dairələrin nəzəri-diqqəti hələliyə kifayət qədərində Şərq, yaxud Qafqaziya məsələlərinə əfə edilməmişdir [çevrilməmişdir]. Rusiya məsələsi fransızları ancaq bir tərəfdən maraqlandırır. O da Rusiyaya verilmiş olan milyardları nasıl geri almaqdan ibarətdir. Fransızlar Denikinlə Kolçakı bu məsələdə fransızların mənafeyini təmin edici görürlər. Ona görə də hökumət və burjuaziya onların tərəfdarı olmuşdur.

Qafqaziya işləri haqqında fransızlar lazımı qədər xəbərdar edilməmişlərdir. Ancaq erməni mənbələrindən xəbərdar edilmişlərdir ki, o da onları az maraqlandırır. İngilislərə gəldikdə, onlar bilasübhə bolşevizmə mənfə münasibətdə bulunub Denikinlə Kolçak tərəfində durmaqla bərabər eyni zamanda bütün Qafqaziya və Şərq işlərindən mükəmmələn xəbərdarlardır. İngilislər Qafqaziya millətlərinə olan hüsn-təvəccöhlərini heç yerdə gizləməyirlər.

Sülh Konfransında Qafqaziya işləri hələ müzakirə edilməmişdir. Lakin İngiltərə hökumət dairələri bərpa ediləcək Rusiya hökuməti ilə Asiyayi-Vüsta [Orta Asiya] hökumətləri arasında bir hail [çəpər, maneə] olmaq üzrə Azərbaycan istiqlalçılığının yaşaması lazım olduğunu aşkar surətdə söyləyirlər. Sonra italyanlar Azərbaycandan başqa hələ Dağıstan Cümhuriyyətinin də bərpa edilməsini lazım görürlər. Hal-hazırda Parisdə olan Azərbaycan sülh heyəti buna görə xeyli nikbinanə bir ruhdadır.

Hal-hazırda Sülh Konfransında ümdə iş, yəni Almaniyaya ilə sülh müahidənaməsi imza edilmək işi görüldüyündən hamı qalan məsələlərin tezliklə həll ediləcəyinə ümidvardır. Azərbaycan heyətinə İngiltərə tərəfindən, xüsusən italyan tərəfindən hər cür müavinət vəd edilmişdir. Amerikalılara gəldikdə, onları ancaq bir Ermənistan məsələsi maraqlandırır. Ermənilər Trabzon, Kilikiya, Naxçıvan və qeyriləri daxil edilmək, yəni eyni zamanda həm Bəhri-Səfidə [Ağ dənizə; Aralıq dənizinə], həm də Qara dənizə çıxan “Böyük Ermənistan” təşkil ediləcəyinə ümidvardırlar. Bu qərar üzrə man-

datlar qeyd edilməkdədir. Ermənistana Amerika, Azərbaycana və ola bilsin ki, hələ Dağıstana da İtaliya mandati verilsin.

Məzkur [deyilən] şəxs Parisdən azim olduğu [yola düşdüyü], yəni iyulun 1-də Qafqaziyada olan İngiltərə əsgərlərinin İtaliya əsgərləri ilə əvəz ediləcəyi məsələsi qurtarmış kimi imiş. İngilislərin Qafqaziyada qalacaqları haqqında mətbuatda bir şey görülməyirmiş. Fransız mətbuatı ələləmum indiyə qədər Qafqaziya işlərindən az bəhs etmişdir. Fransa mətbuatını bir tək maraqlandıran bolşevizmlə mübarizədir. Türkiyəyə gəldikdə, Müttəfiqlərin əvvəlki qərarı bu imiş ki, Türkiyəni bilmərrə məhv etsinlər. Lakin Türkiyə nümayəndələrinin ciddi çıxışlarından və bir çox müsəlman cəmiyyətlərindən və dairələrindən alınan protestolardan sonra belə görünür ki, Müttəfiqlərin bu qərarı dəyişəcəkdir və Türkiyə nəinki öz istiqlaliyyətini, hətta Yevropa hissəsinin bir qismini də baqi saxlayacaqdır.

Müttəfiq dövlətlər nəzərində müharibədən sonra müstəmləkələr və müstəmləkə əsgərləri çox böyük əhəmiyyət qazanmışlardır. Hamıya məlumdur ki, ingilis cəbhələrində hind əsgərləri və Fransa cəbhələrində Əlcəzair, Mərakeş, Seneqal, Hindustan, Çin və qeyrə əsgərləri böyük rol oynamışlardır. Bundan əlavə, fəhlə az olduğu zaman kənd və fəllahət [əkinçilik] işlərinə cəlb edilən fəhlələr böyük təsir bağışlayıb, əhaliyə müavinət göstərmişdir. Ələlxüsus müstəmləkə əsgər və fəhlələri Rusiya müttəfiqlikdən çıxdıqdan sonra başlanan ağır ildə Fransaya böyük kömək etmişlərdir.

Bunlar hamısı müstəmləkə əhalisi ruhunda bir dəyişikliyə bəis olmuşdur. Onlar indi özlərini müti deyil, hüquqda müsavi [bərabər] hesab edirlər. Bu qərar üzrə də Müttəfiqlər müstəmləkə əhalisinə öz nəzərlərini dəyişmişlərdir. Hindustan və Əlcəzair müsəlmanlarının Türkiyə müqəddəratı məsələsində qaldırdıqları səsərin təsiri və Sülh Konfransının müstəqil olmuş bütün Şərq xalqının səsəinə diqqət verməsi də bununla təfsir [izah] edilir.

Fransanın indiki həyatına gəldikdə, o da başqa məmləkətlər kimi hərbdən sülhə keçmək kimi ağır bir zaman keçirməkdədir. Böyük işsizlik, fəhlələr arasında üsyan və tez-tez tətillər olmaqdadır. Fransa hökuməti almanlar tərəfindən şimalda xarab edilən sənəət [sənaye] dairələrini təcdid [bərpə] etməklə məşğuldur. Parisdə bir neçə bolşevik qəzetəsi çıxırsa da, Fransada bolşevizm müvəffəqiyyət qazana bilməmişdir. Müharibədə şikəst olan əsgərlərin təmin edilməsi məsələsi də böyük işdir. Şikəst olan əsgərlərin miqdarı çox böyükdür. Bahalığa gəldikdə, Fransa manufaktura malı 300 faiz bahalanmışdır. İndiyə kimi hələ adambaşına kartoçka ilə ayda girvənkə yarım qənd verilir. Çörək çox ucuzdur. Girvənkəsi 50 santim olub, satış da azaddır. Bundan əlavə, Parisdə adam çoxaldığına görə otaq məsələsi müşküləşmişdir. Fransada nəqliyyat işlərindən xeyli üsrət [əziyyət] çəkilir. Çünki dəmiryollar müharibədən sonra hələ nizama salına bilməmişdir. Paris ilə Fransanın başqa şəhərləri arasındakı münasibəti düz deyildir.

Fransanın təcdid [bərpə] edilib öz adı halına salınması işində amerikalılar çox

kömək edirlər. Amerikanın köməyi olmasa, fransızlar Fransanı düzəldə bilməzlər. Odur ki, Amerikanın köməyi ilə Fransa tezliklə bərpa edilməkdədir.

Fransanın siyasi həyatında olan hallardan biri də əvvəlki məşhur və məruf [tanınmış] siyasi xadimlərin nüfuzdan düşmələridir. Siyasi xadimlərdən çoxu əbədlilik istefa verib, Delkasse, Viviani kimiləri də öz karyeralarını qurtarmaq üzrədirlər. Klemansonun özünün belə vəziyyəti möhkəm deyildir. Brian kimi az adamlar bir qədər öz nüfuzlarını və şöhrətlərini saxlaya bilməmişlərdir. Ələləmum [ümumiyyətlə], bu yaxınlarda hökumət başında təzə adamlar olacağı gözlənilir.

Cümhuriyyətin üsuli-idarəsinə gəldikdə, onun vəziyyəti heç vaxt hal-hazırda kimi möhkəm olmamışdır.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

Daxiliyyə nazirinin Bakı qradonaçalstvası cənbindəki [nəzdindəki] Həcz [Müsadirə] Komitəsi ehtiyacatı üçün 5 min manat təxsis [ayrılması] haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir [qərara alınmışdır]:

İstənilən məbləğ hökumət ixtiyarındakı 20 milyonluq fondan buraxılsın.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

- Baş fabrika müfəttişi Məsai Nəzarətinə [Əmək Nazirliyinə] məlum etmişdir ki, kazino qarsonlarının müdiriyyətlə olan ixtilafı haqqında təhqiq edildik-

dən sonra müdiriyyətə tapşırılmışdır ki, bu vaxtadək əqd edilmiş müştərək müqavilənamə [kollektiv müqavilə] üzrə qarsonlarla müamilədə [rəftarda] bulunsun. Ümumi müştərək müqavilənamə tərtibindən sonra fəqət həman müqavilənamə dəyişə bilər.

- Məsai Nəzarəti tərəfindən Gədəbəy zavodu fəhlələrinin əhvalını məhəllində [yerində] təhqiq üçün göndərilmiş Nəzarət [Nazirlik] katibi Kazımzadə cənabları öz məruzəsində müşahidətini böylə təsvir edir:

“Gədəbəyə girəcək, yolumuzda bizim diqqətimizi buğda və başqa ərzaqla yüklü böyük-böyük karvanların Ermənistanına doğru getməsi cəlb edirdi. Təbii ki, işbu məsələ bizi şad edəcəkdə. Zira Azərbaycan özündən artıq qalmış ərzağı başqa yerlərə də göndərə bilər. Təəssüflər olsun ki, böylə çıxmadı. Kəndçilər bu malların qaçaq təriq [yol] ilə möhtəkilər tərəfindən Ermənistanına göndərilməsini anlatdılar. Həqiqətən, başqa köylərdə aclıq vücutunu gördük. Möhtəkilər isə kəndçilərin axırıncı ehtiyatlarını da alıb başqa yerlərə göndərmələri qaribə bir haldırsa da, polis və başqa məmurinin [məmurların] mal aparmaq məmnü [qadağan] olduğuna baxmayaraq, gözləri önündə böylə fəlakətin yapılması da şayani-təəccübdür [təəccüblüdür].”

Kazımzadənin dediyinə görə, böylə davam edilsə, böyük məhsul toplansa da, yenə Azərbaycanda aclıq ehtimalı ola bilər. Hər halda, bunun önü alınmalıdır.

- Bakı Aptekçiləri Cəmiyyəti Məsai Nəzarətinə müraciətən məlum etmişdir ki, zeyldəki şəraitdən naşi [aşığıdakı]

şərtlərə görə] dərmanxana xidmətçilərinin məvacibləri artmamaz:

1) Artırılacaq pullar dərmanxana taksasından xaricdir. Əlavə, bu vaxtdək hələ may əlavəsinə mütənəsbən dərman fiyatları artmamışdır.

2) May məvaciblərinin əlavəsi o vaxt ki qiymətdən artıq olduğu üçün şimdiki vaxt üçün kifayət edəcək zənnindəyiz.

3) Məvaciblərin artması ilə dərman qiymətləri bahalanması təbiidir. Böylə olarsa, xalqın geniş təbəqəsi dərmanlıq qala biləcəkdir. Şimdi may əlavəsindən sonra belə dərmanxanalar zərərli işləyirlər.

Dərmanxanaçılar rica etmişdir ki, bu barədə lazımi binagüzarlıqda bulunulsun. Zira onlar məvacibləri artıramazlar.

- Neftçilər İttifaqı Məsai Nəzarətinə məlum etmişdir ki, Elektrik Cəmiyyətinin xidmətçilərinin 15 % məvacibləri artırılması haqqında Nəzarətin verdiyi qərar ümumi müəssisədarlar ilə fəhlələr əlaqəsinə sui-təsir edəcəyini nəzəri-etibara almaqla qərardad ləğv edilsin. Zira bu gün həman fəhlələrin məvacibi artırılsa, digərlərinin də məvacibləri artırılmalıdır. Əlavə, müəssisədarların məvacib məsələsində kəndiləri miyanlarında etiləfləri [öz aralarında razılaşmaları] olduğu kimi, fəhlə tərəfi ilə də etiləflər əmələ gətirilməlidir.

TÜRKÜSTANDA AZƏRBAYCAN KONSULXANASI

- Azərbaycan konsulxanasının məlumatına görə, Aşqabad və Tazəşəhərdə

ay yarım müddətində Şuşa və Zəngəzur qəzaları erməniləri 20 yaşından 40 yaşınadək Azərbaycan konsulxanasından Azərbaycan təbəəliyi barəsində 416 şəhadətnamə almışlardır.

- Azərbaycan konsulu Mavərayi-Bəhri-Xəzər [Zakaspiysk] Hökuməti qarşısında təşəbbüsdə bulunmuşdur ki, Bakıda nəşr olunan qəzetlər bilamümaniat [manəəsiz] Türküstan buraxılsınlar. Bu axır vaxtlarda qəzetlər hərbi məmurlar tərəfindən müsadirə edilirdi.

- Tazəşəhərdə yeni səfərbərlik elan edildiyi, şəhərin məcburən təxliyə edilməsinə qərar verildiyi münasibəti ilə Tazəşəhərdə olan Azərbaycan təbəələrinə vəsiqə verilmişdir. Bu vəsiqələrlə azərbaycanlılar səfərbərlikdən azad edildikləri kimi, azad surətdə oradan çıxıbirlər.

MİLLİ VƏ MƏDƏNİ İŞLƏRİMİZ

- 2 -

Nəşriyyat cəmiyyəti

Xalq üçün asan dildə faydalı kitablar nəşr etmək üçün özgə millətlərdə nəşriyyat cəmiyyətləri var. Bu cəmiyyətlər ucuz qiymətlə millətə gözəl kitablar verirlər. Heyfa ki, bizdə böylə cəmiyyət yoxdur və olmayıbdır. Yalnız Kiyev təbəələrimizin “Nəşriyyat heyəti” türk dilində üç kitabça təb’ilə [çap etməklə] işlərinə xitam vermişdir.

Nəşriyyat cəmiyyətlərinə olan ehtiyac bizdə başqa millətlərdən çox-çox böyükdür. Çünki nəşriyyatımız yox mən-

zələsindədir [dərəcəsinədədir]. Bir Orucov qardaşları var idi, şindi onlar da nəşriyyat işlərindən əl çəkmişlərdir. Bizim millət üçün ticarət məqsədilə açılan müəssisə xeyir verməz. Bu yolda hökumətimiz və baxūsus [xūsusilə] cəmiyyətlərimiz çalışmalıdırlar. Yaxşı olardı ki, Maarif Nəzarəti nəzdində bir heyət təşkil olunaydı və bu heyətə kitab mühibbləri [kitabsevərlər] dəvət olunaydı.

Firidun bəy Köçərli həzrətləri məktəbdə müdirlik edirlər. Müdir üçün başqa adamlar da tapmaq olar. Amma Firidun bəyin ədəbi vəzifəsini kimsə görə bilməz. Firidun bəyi Maarif Nəzarəti nəzdində açılacaq olan Nəşriyyat şöbəsinin başına dəvət etməli və birinci olaraq ədiblərimizin əsərlərini basdırmalıdır. Nəşriyyat şöbəsinə əza [üzv] olmaq üçün Salman Mümtaz çox faydalı olar. Mümtaz cənabları kitab mühibbi olduğu üçün çox qiymətli əsərlər toplamışdır. Onun kütübxanasında bir çox ədiblərin əl yazıları məhfuzdur [qorunur]. Köçərli ilə Mümtaza nəşriyyat işlərimiz tapşırılsa və onlara pullar təxsis olunsaydı [ayrılsa], az bir zamanda gözəl nəticələr meydana çıxar zənnindəyəm.

Hankı yolda qənaət olunsaydı, nəşriyyat üçün gərək qənaət olmasın. Çünki bugünkü basılan kitablar kəsilən pullardan qiymətlidir. Bir çox pullar var ki, sərf olunur və əməli nəticələr də verməyir. Nəşriyyata xərclənənlər millət üçün böyük sərmayə vücuda gətirər. Bütün gələcəyimiz, mədəni binalarımız, tərəqqi məhsullarımız bu sərmayə üzərində binalanacaqdır. Pəs [elə isə], sərmayə üçün çalışmalıyıq və onu əhli əlinə verməliyik.

Yusif Vəzirov

AZƏRBAYCANDA DARÜLFÜNUN

Darülfünunumuz [universitetimiz] olmasa, nə olar? Ürfani və ictimai həyatımıza səktə [durğunluq; ziyan] gələr. Ümumi maarifə aid orta məktəblərimizdə şagirdlərimizə dərs verəcək müəllimlərimiz olmaz. Naxoşlarımıza müalicə edə biləcək təbiblər məfqud [yox] olar. Hüquqşünas hakimlər bulammayız ki, birləri ilə mal və mülk üçün münaziə [mübahisə] edən vətəndaşlarımızı və ya cinayət iqa etmiş [törətmiş] canilərimizi mühakimə etsin. Darülfünunumuz olmasa, mətbuatımız maarifcə Avropa və qonşu xristian millətlərinin mühərrirlərinə [yazıcılarına, publisistlərinə] küfvü-misl [tay, bərabər] olacaq mühərrirləri nəradən ala bilər?

Darülfünunumuz olmasa, ömrünün həpsini ülum və fünuna [fənlərə] vəqf edərək mücəssəmi-elm və fənn olan o möhtərəm vücudlar, millətlərin mədəniyyət üzrə həyat sürmələri üçün labüd olan professorlar, həpsi millətimiz içində nəradən çıxar, nəradən yetişər?

Mədəni həyatın şəraitinə və amillərinə im’an nəzəri ilə [diqqətli nəzərlə] baxıldıqda o dəqiqə görünür ki, bu həyatın mənbəyi, sərçəşməsi [qaynağı], məbühül-qivamı [onurğası, onu ayaq üstündə saxlayan şey] darülfünundur. Darülfünundan əl çəkmək mədəni həyatdan rugərdan olmaqdır [üz döndərməkdir].

İnşallah, millətimiz İran şairi ilə həməzəban olaraq “Mən lafe əql mizənəm in kare kəsi konəm” deyər də və “darülfünun istəmirəm” fikrini qəti surətdə və bir daha adını-sanını çəkməmək üzrə rədd eylər.

Bu rədd ki – bu saatda ondan ibarətdir ki, Məclisi-Məbusanımız hüzuruna təqdim olub Azərbaycanda dövləti darülfünun təsisinə aid olan hökumət layihəsini təsdiq buyursun – beynəlmiləl siyasətimiz üçün də, bizim üçün pək lazımdır.

Bugünlərdə qəzetələrdə Müttəfiqlərin Osmanlı deleqasiyasına verdikləri cavab basılmışdı. Avropalılar özlərində Osmanlı mülkünü, Osmanlı təbəiyyətini [vətəndaşlığını] yaşayan millətlərə paylamağa haqq görürlər. Buna da onu səbəb verirlər ki, osmanlılar siyasi və ictimai həyatlarında ümum mədəni millətlərin rəhbəri olan fənn və əqli-səlim [məntiq] ilə müamilə [rəftar] etməyib, ya öz ənənələri və ya öz keyifləri ilə müamilə edirlər. Ona görə onlar osmanlılarda o qabiliyyəti görməyirlər ki, nə özləri üçün tərəqqi ilə tövən [tay, əkiz] bir həyat təsis edə və nə başqa millətləri öylə idarə edə bilsinlər ki, bu şiveyi-idarə [idarə təzi] Avropa nəzəriyyəsinə təvafüq etsin [müvafiq olsun]. Yəni, bir sözlə, osmanlıları ictimai həyatlarında fənni rəhbər istəmədikləri üçün qanuni-mədəniyyətin xaricinə qoyur.

Gürcülərin bir ildən ziyadədir darülfünunları var, ermənilər isə bizdən sonra darülfünun təşəbbüsünə girdikləri halda, darülfünunlarını hökumət və Parlament qərarı üzrə təsis etmişləridir.

Əhvala vüqufi-kamilləri olmayan [vəziyyətdən ətraflı xəbərdar olmayanlar] deyə bilirlər ki, avropalılar osmanlılardan nə istəyirlər? Osmanlıların da darülfünunları var. Darülfünunları var, fəqət “universitetləri” yoxdur. Maddiyyətə aid şeylərdə Osmanlı professoru Avropa professoru kimi söz söyləyə bilər, fəqət fəlsəfə

və ədəbiyyətə aid məsələlərdə isə osmanlılarda hüriyyəti-əfkar [fikir azadlığı] yoxdur. Şeyxülislam nə əqidədə isə, bu işlərdə hər kəs o əqidədə bulunmalıdır. Buna təvafüq etməyən [uyğun gəlməyən] bir əməl etmək deyil, bir söz söyləmək belə cinayət ədd [hesab] olunub, mücazəti calib olur [cəzalandırılmağa səbəb olur].

Madam ki, biz Azərbaycan türkləri ictimaiyyətdə hüriyyəti-əfkarı qəbul etmişiz və madam ki, bu hüriyyəti-əfkarı meyil və cazibə bizim qövmi [milli] xasiyyətimizdir, – böylə olmasaydı, ismi Avropada dastanlara keçən gəncəli Mirzə Şəfi [Vazeh] və ya Mirzə Fətəli Axundov kimi mücəssəmi-hüriyyəti-əfkarlar [fikir azadlığı mücəssəmələri] bizim içimizdən nasıl nəşət edə [əmələ gələ] bilərdi? – neyçün biz hürr əfkar sahibi olduğumuzu təcəlli etdirməyəlim? Bəli, biz ictimaiyyətdə hüriyyəti-əfkarı sahibləyirik və madam ki böyləyiz, Avropa məşta-bında mütləq və qeyri-məhdud olan hüriyyəti-əfkar üzərinə müəssəs [qurulmuş] bir darülfünun açmalıyıq ki, bu darülfünunumuz hüriyyəti-əfkarçı olduğumuzun dəlili-feilisi [feili dəlili] olub, bizim istiqlal-siyasimizə toxunmaq üçün avropalıların əlindən “Siz hüriyyəti-əfkarçı deyilsiniz, biz sizə istiqlal verəmməyiz” bəhanəsini alsın.

Şimdilik darülfünun bizim içimizdə ancaq rus professorlarından təşəkkül edə bilər. Özümüzün professorlarımız yoxdur. Adi əhvalında yaşayan heç bir millətdə bu qədər öz məmləkətinə lazım olmayan professor bulunmaz ki, onlar xaric bir məmləkətdə bir darülfünun açsınlar. Rus məmləkətinin məlum olduğu üzrə işləri bu halkı halda pəjmürdə

olmuşdur. Ona görə rus professorları işsiz qalıb, başqa məmləkətlərdə darülfünun təsis etməyə talib olurlar. Bizim Azərbaycan studentləri isə hal-hazırda ancaq rus lisanı bilirlər və bu lisanda ali təhsil edə bilirlər. Ona görə ictimai və siyasi zərurət bizdən onu istəyir ki, bu rus fəzillərindən istifadə edib rusca tədris edəcək bir darülfünun açalım. Fəqət daimi olmaq üzrə ali təhsilin əcnəbi lisanda kəsb olunacağı [əldə edilməsi] işimizə əl verməz. Fünunda olsun, idareyi-siyasətdə olsun, ticarətdə olsun, nədə olursa-olsun, kəndi işlərini öz dilində əmələ gətirəmməyən bir millət səqət [xarab, pozulmuş; əlil], xurda [işə yaramaz] bir millət olub, həqiqi istiqlal-dan feilən saqit [həqiqi istiqlal feili surətdə gücü və qabiliyyəti çatmayan], həqiqi istiqlalə naqabil bir millətdir. “Qonşu, mən öz sözümlü deyəmməyirəm; bir az vaxt üçün dilini mənə ver, danışım” deyən nə qədər zəlif və həqarətə şayan [təhqirə layiq] isə, “Mən öz qərarimə-mədarımı [əsas qərarımı] öz dilimdə yazamıyaram; qonşu, dilini mənə ver, sözümlü öz vətəndaşlarıma anladayım” deyən bir nazir və ya vali ondan ziyadə şayani-təhqirdir [təhqirə layiqdir]. O adam isə ki, “mən filan fəndə mütəxəssisəm” iddiasında bulunur və türkdür və türkcə qonşur, amma öz elmini öz dilində tədrisdən izhari-əc edir [acizlik nümayiş etdirir], onun alim olduğuna inanmayınız. Yolunu bulub bir diplom alıb, alim deyə xalqı aldadır. Alim olmaz ki, mütəfəkkir olmasın və vaxta ki, elm ilə fikir öz dilini bilən bir adamda cəm oldu, o öz dilində elmini bəyanda heç bir güclük çəkməz. Ona görə əvvəlinci gündən belə təzə və rus dilində açacağımız darülfünunumuzu

milliləşdirməli və türkləşdirməliyiz. Darülfünunumuzu deyil, idarələrimizin hamısının lisanını türkləşdirməliyiz.

Bir qaç sənə bundan əvvəl Avropa əlsinəşünasları [dilçiləri, linqvistləri] içində külli cahan üçün ümumi və yeganə bir lisandan bəhs olunduğu sırada, alman şərqsünaslarından bir alim o fikri verdi ki, ümum növi-bəşər üçün yeganə bir lisan olmaq üzrə türk lisanı qəbul olunsun. Çünki türk lisanının qəvaidi [qaydaları] hamı lisanlardan ziyadə müntəzəm və müttəridir [sıralı və müntəzəmdir]. Heç insafdır ki, böylə cahanpəsənd [bütün dünyanın xoşuna gələn] lisanımız olduğu halda, əfkarımızı yabançı bir millətin qəvaidi hamıdan çətin olan dilində bəyan edərk? Bir iranlı bu məqamda bildirdi ki, “Mövzun nist və ilə mə’ni nədarəd”. Mən isə canım istəyir ki, bağırım ki, böylə bir müamiləmizdə nə hübbi-vətən [vətən məhəbbəti] var, nə əqli-səlim [sağlam düşüncə]. İnşallah, dilimizdən başqa dilləri içimizdən çıxarmaq xüsusunda bir özgə dəfə müsahibət [söhbət] edərik.

Şahxatlı Məhəmməd

NAXÇIVAN-ŞƏRUR MƏSƏLƏSİ

- 5 -

Ələt-Culfa dəmiryolu

Naxçıvan-Şərur və qeyri tərəflərdə səfil halda günlər keçirməkdə olan Azərbaycan Zəngəzur qaçqınlarını fəlakətli haldan qurtarmağa, Azərbaycan höku-

məti üçün ən asan və mənfəətli bir təriq [yol] vardır, o da Azərbaycanın Ələt dəmiryol mövqifindən [stansiyasından] başlayıb Culfa mövqifində Təbriz-Naxçıvan dəmiryolu ilə birləşən dəmiryol xəttidir. Bu dəmiryolu ticarət və sövqülceyş [strateji] nöqtəyi-nəzərindən Azərbaycan və Naxçıvanın “can damarı”dır. Nikolay zamanı bu dəmiryol xəttinin torpaq döşəməsi və körpü yerləri hazır olub qurtarmışdır.

Ələt-Culfa dəmiryol xətti Ələt mövqifindən başlayıb Azərbaycan daxili ilə gedir, Cəbrayıl uyezdində isə daxildən çıxıb İran ilə Azərbaycan sərhədi boyu Araz qırağı ilə gedir. Dəmiryolu burada Azərbaycanın Zəngəzur hissəsini bütün mənası ilə şəhəbəli [qanadı] altına almış olur. Bu sərhəd boyunda hər 50-100 addımda qaraqolxanalar, posta nöqtələri mövcuddur. Bunlar Nikolay zamanından qalmadır. Sahibsizlikdən, vəqə olan hadisələrdən bunların bəziləri dağılmış, sökülmüş, bəziləri isə hali ilə boş qalmışdır. Bu postaxanaların Ələt-Culfa dəmiryolu üçün çox böyük əhəmiyyəti vardır. Yol üçün lazım olanları az hümmətlə düzəlib təmir olar və böyləcə də, Ələt-Culfa dəmiryolunun hazır mövqif və qaraqolxana məqamını tutar.

Ələt-Culfa dəmiryolunun şosesi boydan-boya dağlar yarılıb, çuxurlar düzəlib çəkilib qurtarmışdır. Şosenin ancaq əhəmiyyətsiz bəzi yerlərini sel yuyub aparmışdır ki, az təmirlə şosenin ağacları döşənib dəmiryol çubuqları düzülməlidir. Yarı hazırlanmış bu dəmiryolu Azərbaycan hökumətimizin səyi ilə gecikdirilməyib, tamamlanıb az müddətdə qur-

tararsa, bir çox cəhətlərdən, bizcə, ən böyük əhəmiyyətləri və mənfəətləri haiz olar.

1) Bu yolun düzəlməsində çalışmaq üçün Azərbaycan Zəngəzur qaçqınların[ı] İran, Naxçıvan, Şərur, Ordubad tərəflərində yüzlərcə, minlərcə qoyun sürüləri kimi səfil, pərişan halda gəzib məhv olmaqdan qurtararız. Onların salamat olanların[ı] gətirib bu yolda çalışdırarız. Zavallıların özləri də bu kimi çalışmalara və əsgər alınmalarına razıdırlar. Bu vasitə ilə onları dilənçilikdən, səfalətdən qurtararız. Öz əllərinin zəhməti ilə özlərinə məişət qazandırmış olarız. Daha ianə təriqi ilə dilənçi loğması yemək adətinə namuslu əhalimizi alışıdırmamış olarız.

Zəngəzurdan qaçıb da İran, Ordubad, Naxçıvan, Şərur tərəflərində bütün səfalətli hal ilə gün keçirməyə məcbur olan yüz minlərcə kəndçi, əkinçi qaçqınlarımızın indiyə qədər öz kəndlərinə, əkinləri üstünə qayıtmamalarına mükəmməl silahlanmış üç erməni kəndi mane olmaqdadır. Bunlar isə Cəbrayıl uyezdinin Zəngilan nöqtəsi ilə Ordubad arasında (bəzi kənar erməni kəndlərindən başqa) Ələt-Culfa dəmiryolu üstündə, Araz qırağı boyunda, dağ ətəklərində və dərələrdə düzəlmiş olan Astazor, Meğri və Kərçivan denilən erməni kəndləridir ki, bunların kəndləri həmin yol üstünə hakim olmaqla dağ ətəklərində və ətrafı təpələr, dağlarla əhatə edilmiş dərələrdə bulunmaqla qayət möhkəm və mətindir. Kənd əhalisi də böyükdən-küçüyünə qədər hamısı silahlı zənn edilməkdədirlər. Bunlar o tərəflərdə bulunan Zəngəzur qaçqınlarını öz kəndlərinə qayıtmağa qoy-

madıqları kimi, Ələt-Culfa yolunu da bütün-bütünə kəsmişlərdir. Bu erməni kəndliləri bununla da kifayətlənməyib, Arazın o tayından İran torpağı ilə keçənləri də atəşə tutmaqdadırlar. Buralarda erməni atəşinə tutulanlar mövqenin fənalığından dolayı özlərini güc müdafiə edə bilirlər. Binaənileyh [ona görə], məmləkət daxilində hər bir hərəkətləri mənafeyi-dövlət və millətə zərərli olan bu kimi kənd əhalisini tərək-silah etmək hər bir hökumətin vəzifeyi-siyasiyyə və milliyəsidir.

2) Ələt-Culfa dəmiryolunun çəkilib qurtarması Azərbaycanın Zəngəzur hissəsini təhti-təminə [təminat altına, asayış altına] almış olar. Bununla bərabər, o tərəf sərhədimiz bəzi quldur təcavüzlərindən məsun [toxunulmaz] qalar. Zəngəzur daxilində bəzi asi təbəələrimizin də iğtişaş və quldurluq ruhu sönər.

3) Ələt-Culfa dəmiryolumuz çəkilib qurtarsa, dinən, irqən, lisanən, tarixən vücudumuzun bir hissəsi olan və məmləkətimizin uzaq bir parçası sayılan Naxçıvan, Şərur, Sürməli tərəfləri ilə bilavasitə və sıx olmaqla siyasi, iqtisadi, milli, əsgəri, dövləti əlaqəmiz hüsulpəzir olar [əmələ gələr]. Bununla da doğma qardaşlarımızın arizuyi-milliləri qasiblərin cəbri [qəsbkarların zorakılığı] ilə deyil, özlərinin rəyi ilə yerini bulmuş olar.

4) Azərbaycanın Ələt-Culfa dəmiryolu hazır olarsa, İrandan Qafqaziyaya və Rusiyaya gətirilməkdə olan hətta Avropaya aparılmaqda bulunan hər qisim malları ən ümdə Ələt-Culfa dəmiryolu ilə daşınmağa başlanar. Bu yol İran mallarının Qafqaz təriqi ilə xaricə daşınması

üçün ən əhəmiyyətli yoldur. Zira şimdiki hazırda İran Azərbaycanının qərbi hissəsindən çıxarılan malın daşınmasına yeganə vasitəyi-nəqliyyə Culfa-Uluxanlı təriqi ilə Erməni Cümhuriyyəti daxilindən keçən dəmiryoldur. Bu yolun keçməsi ilə Erməni Cümhuriyyətinin İran mallarına heç bir cəhətdən mənfəəti toxunamayır və toxunmayacaqdır da. Çünki:

a) Erməni Cümhuriyyəti və camaati maddi cəhətdən olduqca fəqir və züğürdürlər [yoxsuldurlar]. Mənfəət edilmək niyyəti ilə Erməni Cümhuriyyətinə aparılan mal zərərdən başqa bir nəticə verməməkdədir.

b) Erməni Cümhuriyyəti baş məmurlarından tutub aşağı məmurlarına varıncaya qədər istiqlaliyyətə çatandan bəri quldurluğu və qarətgerliyi özləri üçün bir şüar və bir sənət edinməkdə bulunmuşlardır. Bunun üçün Erməni Cümhuriyyətinə mal çıxarmaq xətalıdır.

c) Erməni Cümhuriyyəti hökuməti məmləkət idarəsini bacarmadığından dolayı Erməni Cümhuriyyəti məmləkətinin hər tərəfində soyğunçuluq, talan, öldürüşmələr, vuruşmalar, basqınlar, cibkəsiciliklər, hücumlar, zəbtlər, həzclər [müsadirələr] hökmfərmedir [hökm sürməkdədir]. Onun üçün Erməni Cümhuriyyəti daxilində yaşayan erməni, müsəlman tacirləri, alış-verişçiləri Erməni Cümhuriyyəti daxilində ya alış-verişlərini tərək edib boş-boşuna oturmağa məcbur olmuşlar, yaxud istər erməni, istər müsəlman tacirləri Erməni Cümhuriyyəti daxilindən başlarını götürüb ətraf məmləkətlərə qaçmışlar və asudə gördükləri Gürcüstan, Azərbaycan məmləkətlərinin

də ticarətlərinə başlamışlardır və başlamaqdadırlar.

d) İran malını daşımaq üçün ən yaxın və rahat yol Ələt-Culfa dəmiryolu olacaqdır. Həm də bu yol İran mallarını Qafqazın ən dövlətli və ticarət mərkəzi Azərbaycan Cümhuriyyətinin şərəfli paytaxtı bulunan Bakı şəhərinə isal edəcəkdir [çatdıracaqdır].

5) Ələt-Culfa dəmiryolu hazır olduqda İran ilə olan ticarətimizə çox mənfəəti toxunacağı kimi, yol boyunda şənlisiz qalmış [abad olmayan] səhralarımız, torpaqlarımız abadlaşacaq, şənlilənəcəkdir. Bu vasitə ilə bu yol həm dövlətimiz xəzinəsinə artıq varidat verə biləcək, həm məmləkətimizi şənləndirəcəkdir.

İştə, Azərbaycan Dəmiryol Nəzarəti sövqülceyş və iqtisad nöqtəyi-nəzərinədən ən çox əhəmiyyəti haiz bulunan [əhəmiyyət daşıyan] Ələt-Culfa dəmiryolunun bir an əvvəl hazırlanıb qurtarmasına mənafeyi-dövlət və məmləkət naminə ən ciddi təşəbbüs və hümmət etməlidir. Zamanı ilə Vittenin məşhur proyekt vasitəsilə tamamlanıb hazırlanmış olan Sibiryə dəmiryolunun rus hökuməti üçün əhəmiyyəti nə idisə, Ələt-Culfa dəmiryolunun da Azərbaycan Cümhuriyyəti üçün əhəmiyyəti o qədərdir.

M. B.

Qeyd etməliyiz ki, həman yolun inşasını davam etdirmək hökumət və Məcəllisi-Məbusan tərəfindən təhti-qərara alınıb lazımı pullar dəxi buraxılmışdır.

İdarə

KİMİN ƏMRİ İLƏ VƏ NƏ ÜÇÜN?

Paytaxtımızda nə üçün qadınlarımız təqib və təhqir edilirlər? Nə üçün hürriyyətdən məhrum edilirlər? Neyçün tatarı qamçı ilə qovulurlar? Məgər onlar yurdumuzun ən böyük bir kütləsi və ən müqəddəs vəzifə ilə müvəzzəf [vəzifə daşıyan] bir üzvü deyillərmi?

İstiqlal gününədək qadınlarımız artıq kəndilərini hürri saymağa başlamışlardı. Fəqət 28 Mayda gördükləri əziyyət, çəkdikləri məşəqqət bütün oxuculara olmasa da, Bakı əhalisinə bəllidir. Qadınlar bulvardan qovulurdular. Qadınların tamaşaya çıxmasına mane olurdular. Qadınlar qamçı ilə təqib olunurdular.

Bir neçə gün sonra Şamaxı yolunda bir əsgər ilə bir polis məmuru tərəfindən çadralı, fəqət Avropa modası ilə geyinmiş bir qadın döyülmüşdür. Daha neçə gün sonra teatrodan gələn bir müsəlman xanımı öz qardaşı yanında təhqir edilmiş və cavab verərkən tūfənglə döyülmüşdür. Xülasə, qadınları təqib məsələsi ittifaqi [təsadüfi] bir məsələ deyil, bu gün hər yerdə, xüsusən əsgərlər və polis məmurları tərəfindən icra olunan ümumi bir hərəkətdir.

Hətta bu barədə xüsusi bir cəmiyyət təşkil edildiyi xəbərini eşitmişdik, fəqət görməmişdik. Onu da iyulun 25-də axşam paytaxtımızın bulvarında gördük. 5-6 müsəlman xanımı bulvarda gəzərkən 3-4 milis və bir neçə sivil libaslı şəxs onları saxlayıb bulvardan çıxmalarını təklif etdilər. Arvadlardan biri səbəbini sordu, o isə:

– Biz müsəlmanıq, razı ola bilmərik ki, müsəlman arvadları bulvarda gəzsinlər,

– deyə cavab verdi. Arvadlar milisə dedilər ki, o vaxt biz bundan sonra çadramızı tullayıb gələrik, tanımazsınız.

Bir neçə yoldaşımız ilə biz bu mübahisədən maraqlanıb yaxlaşdıq və milisdən nə qanun ilə bunları çıxartdığını və kimin əmri ilə ancaq müsəlman arvadlarını qovmağa mükəlləf bulunduqlarını soruşduqda, milislər hiddətlənib:

– Biz heç qanun-zad bilməyirik. Biz onu bilir ki, müsəlmanıq, onlar da müsəlmandırlar. Çünki çadraları var. Ona görə qoyarıq namusumuz ləkələnsin.

Biz cavabında:

– Əfəndim, siz nə qədər ki, silahla postda durmuşsunuz, asayişə baxıcı bir məmursunuz. Vəzifəniz asayişə pozanları alıb polis idarəsinə gətirməkdir. Madam ki, bu xanımların burada heç kəsə bir əziyyətləri yoxdur, o halda onları təqib etməyə haqqınız yoxdur.

Bu sözlərə qarşı milis nəfəratından biri susdusa da, digərləri, xüsusən bir uzunpapaq qızdı:

– Biz “Təəssüb” adlı firqənin əzaları [üzvləri] pək zorla da olsa, arvadları bulvara qoymayacağız. Hər kəs güclə istəsə, buyura bilər, – dedi.

Bu danışıqdan sonra fikrimə gəldi ki, böylə təəssübkeş oğlana Lənkəran, Zəngəzur və ya Dağıstan cəbhələrini göstərəyim, deyəyim ki, namusumuz azadə paytaxtımızda deyil, orada qanlı pəncələrdə təhqir olunur. Təəssüb yeri oradır, bura get, fəqət yenə olmadı.

Telefonla port uçaştokuna xəbər verib adam istədik və postda durmuş milis ilə bu hərifi polis idarəsinə apardıq. (Çünki başqaları qaçmışlardı.)

Pristav gənc bir müsəlman idi. Danışığından anlaşıldı ki, doğrudan da, qadınları bulvara qoymamaq məsələsində o dəxi həmrəydir. Bəlkə nə yerdənsə bir əmr dəxi verilmişdir. Çünki milis müdafiə ilə bir çox səbəblər göstərir. Guya arvadlarımızın başından ingilislər sərxoş olub çadraları alırmışlar. Hətta bir neçəsini tutmuşlar imiş və sonra bir sərxoş müsəlman müsəlman arvadının çadrasını almış imiş.

Bütün bunlara cavabən söylədik ki, bu səbəblər bütün arvadlarımızı təqib etməyə haqq verməz. İstər ingilisin hərəkəti, istər sərxoş müsəlmanın rəftarı cəzanı mövcib [cəzalandırılmalı olan] bir cinayətdir. Madam ki, qadınlarımızı təqib edib incidirlər, o vaxt sizin vəzifəniz böylə cinayətlərin qabağını almaq, qadınlarımızın hürriyyətini təmin etməkdir. Pristav əvvəl bir qədər hiddətlənib, bundan sonra müsəlman arvadını incidənləri tutdurmayacağını belə bəyan etdi. Fəqət sonra söz verdi ki, daha bir də mənim dairəmdə müsəlman arvadları təqib olunamzlar.

Fəqət bununla iktifa etmək [kifayətlənmək] olarmı? Qadınlarımızın hürriyyəti mühafizə olunacaqmı? Biz bütün uçaştokların mərkəzindən tələb edərdik ki, milislərin hərəkətini saxlasınlar. Bu işin təsəttür [örtünmək] məsələsinə əsla dəxli yoxdur. Çünki təqib olunan xanımlar müsəlman adəti ilə geyinmiş, çadırşəbli [çarşablı] adamlardır ki, onlara açıq gəzmək, yəinki üzünü örtməmək kimi töhmətlər atıla bilməz. Təkrar edirik, onlara əziyyət verən varsa, cəzanı əziyyət verənlərə etməlidir, nəinki mütəzərrirlərə [zərəçəkənlərə].

Bu hərəkətlərin qabağı alınmazsa, bəlkə 1917-ci il fəqərəsi [hadisəsi] təzələnib sabah küçə ilə gedən xanımların çəkməsini çıxarmağa başlarlar ki, evdə əyləşsinsinlər.

Məhəmmədzadə Mirzəbala

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Nazirlərin səfəri

Neçə gün əvvəl Rəisi-vükəla [Baş nazir] Nəsim bəy Yusifbəyli və Hərbiyyə naziri Səməd bəy Mehmandarov həzrətləri Quba tərəfə ordunu nəzərdən keçirtməyə getmişlərdi. Qusarda böyük bir rəsmikeçiddən sonra nazirlər o tərəfdən qayıdıb, Bakıda dayanmadan birbaşa Gəncəyə getmişlərdir.

26 iyulda nazirləri Gəncə vəğzalında Gəncə qubernatoru [Xudadad bəy] Rəfibəyov və şəhər qlavası [Ələsgər bəy] Xasməhəmmədov, general Şixlinski istiqbal etmişlərdir [qarşılıqlı]. Vəğzaldan nazirlər Topçu meydanına əzimet edib [yola düşüb] qoşunlara böyük rəsmikeçid icra edilmişdir.

Rəisi-vükəla ilə Hərbiyyə naziri həzrətləri Gəncədən Şuşaya səfər edəcəklərdir. Ehtimal ki, Azərbaycanın bir çox sair nöqtələrini də gəzəcəklərdir.

Batum-Bakı arasında

Batumdan mal çıxarmaq istəyən tacirlər Batum Şurasından bir kağız alıb buna 30 manat verməlidirlər. İkinci, Gürcüstan konsulundan nə qədər mal olursa-olsun, bir tranzit kağızı almaq lazımdır ki, ona da 50 manat veriləcəkdir. Yenə

həman tranzit kağızı üçün Azərbaycan konsuluna da ayrıca 156 manat vermək lazımdır. Batum içərisindən vəğzala qədər malın hər puduna 25-30 manat xərci vardır. Batumdan baqaj Bakıya iki günə gələ bildiyi halda, mətəəssüf [təəssüf ki], bu mallar Gürcüstan və Azərbaycan istasyonlarında aylarla saxlanır. Bu işə malın qiymətinə çox təfavüt edir. Hökumətin, xüsusən Ticarət və Ərzaq Nəzarətinin nəzəri-diqqətlərini bu xüsusə cəlb edirik.

Zabitlər haqqında

Daxiliyyə naziri Bakı qubernatoruna xəbər vermişdir ki, mülki idarələrdə xidmət edən zabitlər Hərbiyyə Nəzarəti ixtiyarına keçir. Ona görə bütün zabitlərin siyahısını, silahını və indiki xidmətlərini Daxiliyyə Nəzarətinə bildirməlidir.

İcazə

Gürcüstan hökuməti, siyasi nümayəndəmizin 24 iyunda 2569 nömrə məktubuna cavabən xəbər verir ki, Bakıdan başqa Azərbaycanın hər yerindən Gürcüstana gələnlər gürcü nümayəndəsindən vəsiqə almasalar da olar. Fəqət Azərbaycan hökumətindən vəsiqə alma lıdırlar. Gürcüstandan Azərbaycana qayıdanda isə müsafirərin Gürcüstan hökumətindən geri qayıtmaq üçün icazənamələri olmalıdır.

Bələdiyyə İdarəsində

Vaxtilə Bələdiyyə İdarəsi Məsai Nəzarətindən şəhər kassasının fəna əhvalından naşi [ötrü] hökumət nəzdində Məsai borsası məxaricatını [Əmək birjası xərclərini] kəndi öhdəsinə götürmək haqqında

isticvabda [sorguda] bulunmuşdur. Baş müfəttiş Bələdiyyə İdarəsinə məlum etmişdir ki, işbu məsələ şəhərin iqdamatı [təşəbbüsü] sayəsində hökumətə təqdim edilməklə, məxaricatın bir hissəsinin verilməsi haqqında təşəbbüsatda bulunmaq mümkündür. Binaənileyh [ona görə], məxaricat haqqında məlumat verilməsi mərcudur [xahiş olunur].

Dağıstan günü

Türk tələbələri tərəfindən Dağıstan günü yığılan pul 200 min manatdan çoxdur. Xərc 16 min manatdır. Bu məbləğ təftiş heyətinin təhqiqatından sonra yeni Tələbələr Komitəsinə tapşırılaçaqdır.

Tələbələrin ümumi iclası

3-4 gün bundan qabaq Birinci Realnı məktəbin salonunda ümum tələbələrin (bilafərqi-millət [millət fərqi olmadan]) iclası vaqə olmuşdur. İclasda sədarət edirdi tələbə Həbib Babazadə, katib Xaldehyev.

İclas açılarkən Darülfünun Komissiyonu üzvü professor [Nikolay] Dobrovski saat yarımliq nitqində hazirunu [işti-rakçıları] darülfünun məsələsi ilə tanış edib nəticədə demişdir ki:

– Çox müarizlər [zidd olanlar] olduğuna baxmayaraq, darülfünun açılacaqdır. Bunu həmi hökumət, həmi də türk gəncələri tələb edirlər. Darülfünun türk milləti üçün qurtuluş yeri, böyük milli ruh və anlaqlıq oyadıcı müəssisə olacaqdır.

Məruzəçi böyük alqışlara nail olmuşdur.

Məruzədən sonra müzakirəyə iki məsələ qoyulmuşdur:

1) Tələbələr üçün ümumi mənzil təşkili və 2) Ümumi Tələbələr Komitəsi.

Bir qədər müzakirədən sonra qərar qoyulmuşdur ki, bir komitə seçilsin və mənzil məsələsi ona həvalə olunsun. Komitə üzvlərinin miqdarı məsələsində Zaqaqaziya Darülfünunu tələbələrinin heyəti 7 nəfər öz tərəflərindən təklif etmişlərdir. Hazirun buna razı olmadıqda Zaqaqaziya Darülfünunu nümayəndələri seçkidən imtina etmişdir. Buna baxmayaraq seçkiyə şüru olunub [başlanıb] 5 nəfər müsəlman, 3 nəfər qeyri-müsəlman intixab edilmişdir [seçilmişdir]. İki nəfər də Zaqaqaziya tələbələrinə yer buraxılmışdır. Bu komitə darülfünun açılıncaya qədər davam edəcək. Ondan sonra böyük ixtiyarata malik geniş dairədə həmişəlik bir komitə intixab ediləcəkdir.

Azərbaycan kooperativlərinin birinci qurultayı

İyulun 5-i gündüz saat 2-də Hökumət Teatrosu binasında Azərbaycan kooperativ nümayəndələrinin birinci qurultayı açılmışdır. Qurultayı Bəhri-Xəzər İstehlak Kooperasiya Cəmiyyətinin sədri B. N. Yakobson təbrik edib, divani-rəyasət intixabına şüru edilmişdir [seçkisinə başlanmışdır].

Seçilənlər bunlardır: Yakobson sədr, Əfəndizadə və Şuljenko müavini-sədr, qurultayın fəxri sədrliyinə köhnə kooperativçilərdən indi Ticarət, Sənəat və Ərzaq naziri müavini Yusifəli Əliyev, V. F. Malaşevski intixab edilmişlər. Katibliyə Abbasov və Piçikyan seçilmişlərdir.

Qurultayda 50 nəfər nümayəndə iştirak edir ki, yarısı ətrafdan gələnlərdir. Müsəlmanlardan 20 nəfər nümayəndə var. Qurultay səhər və axşam işləmək şərti ilə 2-3 gün davam edəcəkdir.

Birjada

Xırda valyuta halı təbəddülsüzdür [dəyişməzdir]. Ruh düşkündür. Kerenski pullar, 100 manatlıqlar və qızıl lirələr getdikcə düşməkdə davam edirlər.

“MÜSAVAT”DA**“Səfa” məktəbi binası “İttihad”a verilir**

Azərbaycan Parlamanının ləvazim heyəti “Müsavat” firqəsinə müraciətən rica etmişdi ki, “Səfa” məktəbinin mülkü “İttihad” məktəbi üçün müvəqqədən verilsin. “Müsavat” firqəsi 26 iyul cavabı ilə bu təklifə razılıq vermişdir.

Sayad Xızıda

“Müsavat” firqəsinin Sayad Xızı şöbəsi Mərkəzi şöbəyə müraciətən malakan kəndlərindən silahlar daşındığını xəbər vermişdir. Mərkəzi idarə bu xəbəri Əksinqilabla Mübarizə Komitəsinə xəbər vermişdir.

Xanqışlağında

Salyan qəzasının Xanqışlaqda vəqə “Müsavat” şöbəsi Mərkəzi Komitəyə xəbər verir ki, Xanqışlaq rayonunda 14-dək müsəlman kəndləri var ki, məktəb yox, xəstəxana yox, təbib yox, dərman yox. Camaat müalicəsizlikdən tələf olur. Mərkəzi Komitə bu xəbəri Ümuri-Xeyriyyə və Nəzarətə [Sosial Təminat Nazirliyinə] xəbər vermişdir.

Balıqçılıq əşyası

Salyan qəzasına tabe Xanqışlaq kəndi “Müsavat” şöbəsinə Mərkəzi Komitə-

yə xəbər verirlər ki, Qoltuq kəndində vəqə olan hökumətin balıqçılıq əşyalarını Xanqışlaq kəndi əhlindən Məşhədi Xanməhəmməd nam Məşhədi Baxış oğluna satıb pullarını da almışdır. Mərkəzi Komitə bu xəbəri lazımı yerinə bildirmişdir.

Posta-teleqraf xərci

İyulun 6-da Salyan qəzasına tabe Xanqışlaq kəndindəki “Müsavat” firqəsi şöbəsinə xəbər verirlər ki, Qoltuq kəndinin pristavı camaatdan ayda 2000 manat posta-teleqraf xərci yığılmasını əmr etmişdir. Camaat ictimai [yığıncıq] edib Posta-Teleqraf Nəzarətindən bina-güzarlıq [sərəncam] istəyir.

Zirə kəndindən

Zirə kəndində Hacı bəy, Rza bəy, Məhəmmədqulu bəy və Ağa bəy nam bəylər, kəndçilər tərəfindən bostan və taxıl əkilmiş yerlərə gəlib tələb etmişlər ki, bu yerlər bizim olduğundan gərək məhsulun yarısını bizə verəsiniz. Əks surətdə kəndçiləri zorla məcbur edəcəklərini bildirirlər. Kəndçilər onları əsla tanımadıqlarını söyləyib təkliflərinə əməl etməmişlərdir.

Zəngəzur qaçqınları üçün nümayəndə

Ümuri-Xeyriyyə Nəzarətinin müraciətinə binaən [əsasən], Mərkəzi Müsavat şöbəsi Zəngəzur qaçqınlarını yerləşdirməkdən ötrü Əliyusif Mirzə Cəlal oğlunu nümayəndə təyin edir.

Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarətinə

Yenə qaçqınları idarə etmək və yerləşdirməkdən ötrü Səhhəti-Ümumiyyə

Nəzarətinə “Müsavat” firqəsi tərəfindən Əbdürrəhim Əşrəfadə və Əliheydər Babazadə nümayəndə intixab edilmişdir.

İclas üçün icazə

Rayonlarda firqələr və təşkilatlar iclas yapmaqdan ötrü əvvəlcə Balaxanıya, Sabunçu polismeysterinə müraciət etməlidirlər. O da telefon vasitəsilə qradonaçalnikdən izin alıb təşkilatlara bildirməlidir.

Nardalanlıların şikayəti

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsinin Nardalan şöbəsi Mərkəzi Komitəyə xəbər verir ki, şəhərə qovun daşıyan nardalanlıları Ramana uçastoku 7-ci və 9-cu polis məmurları saxlayıb soymaq istəmişlər və qaçdıqda dallarınca güllə də atmışlardır. Bu xüsusü “Müsavat” firqəsi Balaxanı və Sabunçu polismeysterinə xəbər vermişdir.

İDARƏDƏN CAVABLAR

Cəlal əfəndiyə: Seçki məsələsində rəyinə əsla iştirak edəmməyiz. Hazırkı Məclisi-Məbusan əzası [üzvləri] qismən cənabınızın təsvib etdiyi [bəyədiyi] qayda ilə seçilmiş və qayət fəna nəticə vermiş olduğunu nəzərə alarsanız, görərsiniz ki, o üsul yaramaz. Bu vaxtadək Azərbaycanın müxtəlif şəhərlərində, qəsəbəçələrində buyurduğunuz üsul ilə seçki icra edilmiş də, mütəəssifanə [təəssüf ki], həmişə əksəriyyəni öhdələrinə nə kimi vəzifə düşdüyünü belə bilməyən adamlar keçmişlərdir. Məhəlli-iqamətiniz [yaşadığınız yer] olan şəhərdəki milli komitə seçkilərinin üsul və nəticəsi gözünüz

önündə deyilmi? Fəqət, bununla bərabər, məqalənizi öz vaxtında dərc edəcəyiz. Məsələni daha geniş surətdə tənzir edən [işıqlandıran] başqa məqalələr dəxi yazsanız, yenə dərc edəriz.

İdris əfəndiyə: “Gedirmişlər” sərlovhəli məqaləniz dərc edilməyəcəkdir.

Tabaqqı Əsədullazadə əfəndiyə: Hökumətimiz haqqında yazdıqlarınız doğru, əsgərlik haqqında gözəldir. Fəqət İran, Hindustan-filan məsələləri qarışdığından məqaləniz dərc edilməyəcəkdir. Bir də İranın xanları “əddövlə” və “əlməmalik”ləri haqqında, ya kimlər haqqında olur olsun, məqalələr həmişə nəzakət, ədəb dairəsində yazılmalıdırlar.

Müsafir N. M. Ayn. əfəndiyə: O xüsusda kərratla [dəfələrlə] yazılmış, fəqət bir nəticə hasil olmamışdır. Məmafih [bununla birgə], millətlərin, dövlətlərin, hökumətlərin nə kimi şərait altında yaşadıklarını da nəzəri-etinaya almamış deyilsiniz, zənnindəyiz.

Quba müxbirimizə: Əfəndim, “Azərbaycan” qəzetəsi firqə qəzetəsi olmadığı üçün son müxbirənizi [xəbərinizi] mütəəssifanə [təəssüf ki], dərc edəmməyiz. Öylə xəbərləri “İstiqlal”, “El” və sairə kimi firqə qəzetələri dərc edirlər. “Bir «İttihad»çının tövbəsi” sərlovhəli müxbirəniz çap olunmayacaqdır.

Gəncədə Davud əfəndiyə: Qarabağ haqqında yazmış olduğunuz məqalə idarəmizə ancaq bu gün vüsul olmuş, binaənileyh [ona görə] də vaxtını qeyb etmişdir. Ona görə mütəəssifanə, dərc edilməyəcəkdir.

Salyanda Edadiyyə müəllimi əfəndiyə: Məqaləniz pək gec vüsul olub, vaxtını və onunla bərabər dolayısı ilə əhəmiyyətini qeyb etmişdir.

Həsən Dadanovun tənəkisi

Satılır Badikubədə Hacıbala Məhəmmədovun dükanında. Möhtərəm müştərilərimizdən rica olunur, sifariş üçün bu adresə müraciət etsinlər: Bazarnı küçə nömrə 3. Hacıbala Məhəmmədov.

6801

Berlin Darülfünunu doktoru**S. İ. Kopeliovıç**

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

10244

Bəhri-Xəzər dənizində posta, sərnişin və yük gəmilərinin hərəkəti**Bakı-Ənzəli**

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çarşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çarşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər Gəz və geri

17-ci körpüdən çarşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gəz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovska və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Petrovsk

15, 25 və 24-cü körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 12-də.

Qeyd: Lənkərana və Astaraya paroxodların gedişi ayrıca elan olunacaqdır.

T-164

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası**Gövhər xanım Qazızadə**

Vəzi-həml edənələr hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Arvad diş həkimləri**Z. A. Şexter və xanım**

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırma dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

10218

Doktor M. D. Mdivani

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Qəbul edir: arvad, daxili və cərrahiyyə naxoşluqlarını Voronsovski-Qubernski küçələrin küncündə, ev nömrə 15, telefon nömrə 06-78.

Axşam isə öz evində, Balaxanski-Maqazinni küçələrin küncündə (Müsəlman məscidi qarşısında), telefon 20-67, saat 5-dən 8-ədək.

5425

Diş həkimi B. L. Levin

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Dişləri ağrısız çəkir. Kabinədə diş çıxığı laboratoriyası vardır. Qızıl ənglər, qızıl köklər, kauçuk işləri. Qəbul edir səhər saat 9-dan 1-ədək, axşam saat 4-dən 8-ədək. Adres: Sisyanovski, nömrə 7, Qubernskinin küncündə.

10257

Ticarət Komissiyası Kontoru**“Gəncə” Şirkətində**

İstanbuldan böyük partiya amerikalı ayaqqabıları, cürbəcür rənglər, sap və qeyri şeylər alınmışdır. Qiymətlər münasibdir.

Adres: Parapetdə İskəndərbəyovun 8 nömrəli mülkündə. Telefon: 65-7.

Müvəqqəti müdir:**Xəlil İbrahim****QEYD VƏ ŞƏRHLƏR****Teleqraf xəbərləri**

səh. 535. “General Lettov-Forbek”: bu ad qəzetdə təhrif edilmişdir.

Sülh ətrafında

səh. 536. “Belçika Konqoda olan”: qəzetdə “Konqoda” yerinə “Konqredə” getmişdir.

səh. 537. “Bulon meşəsi” (le bois de Boulogne): Parisdə şəhər parkı.

Qəzetələrdən

səh. 537. “Tan”: 1861-1942-ci illərdə Parisdə fransız dilində nəşr edilən gündəlik “Le Temps” qəzeti nəzərdə tutulur.

səh. 538. “Nyu-York herald” [New York Herald]: 1835-1924-cü illərdə Nyu-Yorkda nəşr edilmiş qəzet.

“Alanda cəzirələri”: Hal-hazırda Finlandiyanın tərkibində muxtariyyət statusuna malik olan, Baltik dənizindəki Aland arxipelağı nəzərdə tutulur.

“Frakiya” (yaxud Trakya): Cənub-şərqi Avropada tarixi bölgə; müasir dövrdə Türkiyə, Bolqarıstan və Yunanıstanın sərhədləri daxilindədir.

Almaniya xəbərləri

səh. 539. “Forverts” [Vorwärts] (“İrəli”): Almaniya Sosial-Demokrat Partiyasının orqanı olan qəzet. Əsası 1876-cı ildə qoyulmuşdur. Təqiblərə görə müxtəlif dövrlərdə Leypsiq, Berlin, Praqa və Parisdə nəşr edilmişdir.

İngiltərə müsəlmanlarının məktubu

səh. 540. “Mədrəs Təşriyyə Şurası”: Hindistanın cənubunda yerləşən Tamiland əyalətinin ikipalatalı qanunvericilik orqanının yuxarı palatası olan Mədrəs Qanunvericilik Şurası nəzərdə tutulur.

“Hindistan Müsəlmanları Heyəti”: Britaniya Hindistanının bölünməsi və onun tərkibindən müsəlman dövlətinin (Pakistanın) ayrılması uğrunda mübarizə aparmış, əsası 1906-cı ildə qoyulmuş və 1947-ci ildə buraxılmış Ümumhindistan Müsəlman Liqi nəzərdə tutulur.

Paris əhvalı

səh. 542. “santim” [centime]: Fransız pul vahidi; frankın 1/100-nə bərabər olmuşdur. 1797-2001-ci illər arasında (fasilələrlə) işlədilmişdir.

Azərbaycanda Darülfünun

səh. 545. “Mən lafe əql mizənəm in kare kəsi konəm”: “Mən ağıldan dəm vururam, bununla kiminsə işini görürəm.” (Farsca) Misra Hafiz Şirazinindir.

səh. 547. “Movzun nist və ila mə’ni nədarəd”: “Ahəngdar deyil, üstəlik mənası da yoxdur.” (Farsca)

Çərşənbə axşamı, 29 iyul 1919-cu il, nömrə 237

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Səşənbə, 1 ziqədətül-həram sənə 1337. 29 təmmuz 1919 sənə.

Türk və islamliğa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalətin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 35 rublə, 2 aylığı 60 rublə, 3 aylığı 90 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 40 rublə, 2 aylığı 70 rublə, 3 aylığı 100 rublə. Elan fiati: birinci səhifədə sətri 5 rublə, axırıncı səhifədə sətri 4 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 3 rublə.

SİRK “MODERN”

Səşənbə günü iyul ayının 29-da, 1919-cu ildə məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə vücuda gətirilmiş fransız güləş mübarizəsinin 31-ci günü 1919-cu ilin məşhur “Cahan Pəhləvanı” namı və Azərbaycan fəxri şarfı və 30 min manat mükafat.

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

1-ci: Gənc Əli İbad - Djavani; 2-ci: Kalişeviç - Jan-di-Kalon; 3-cü: Arnold - Anderson.

Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Tamaşa başlanacaq axşam saat 9-un yarısında. Pəhləvanların çıxışı 11-in yarısında. Tamaşa qurtaracaq saat 12 tamamda.

Pəncşənbə günü iyul ayının 31-də bu mövsümdə görünməmiş İdeal Qardaşlarının benefisi olacaqdır. Təzə nömrələr hazırlanır.

5483

ELAN

29 iyul 1919 səşənbə günü gündüz saat 10-da Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacaq elan olunur.

T-190

ELAN

Bununla ixtar olunur [xəbər verilir] ki, Azərbaycan dəmiryolunun yük podratçısı Qafar Əsgərovun vəkili Bakı şəhərində Qafar Rəfiyev cənablarıdır. Müşərünileyhin [adı çəkilən şəxsin] əlində 1225 nömrəli vəsiqəsi də vardır. Həman vəsiqə Yevlax və Ləki podratçısı Əsgərov tərəfindən verilib də məzkur [adı çəkilən] Qafar Rəfiyev cənablarına həman istasyonlardan gəlmə yük və baqajlar gəldiyi vaxt və onlar təhvil verildiyi zaman ixtiyar verilir ki, Rəfiyev də isbatı-vücut [iştirak] edib meydana çıxacaq nöqsanlarda iştirak etməklə ittilaati [xəbəri] olsun.

5484

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Ticarət, Sənəət [Sənaye] və Ərzaq Nəzarəti Vükəla Şurası [Nazirlər Kabineti] təsvibiylə [razılığı ilə] əvvəlcə verilən bütün əmrlərin təbdil [dəyişdirilməsi], əlavə və təfsiri [şərhi] olaraq, bununla hamıya elan edir ki: